

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَلَهُ الْحَمْدُ

بخش اول

عمل انسان در انتشار بیماریها

امروز معلوم شده که مهمترین راه سرایت مستقیم بیماریهای عفونی بوسیله اشخاص در جامعه صورت میگیرد اسلام هم بخصوص بنظافت اشخاص فوق العاده اهمیت داده بطوریکه آنرا لازمه ایمان هر فردی میداند بنی الاسلام علی النظافه یعنی کمال اسلام بر روی پایه های نظافت و پاکیزگی نهاده شده .

پیشوایان اسلام برای بهداشت اعضای گوناگون بدن مانند چشم، دهان، بینی، سروغیره دستورات جامعی داده با بیانات خود انسان را بنظافت و پاکیزه نگاهداشتن آنها تشویق نموده اند از آنجائیکه ممکن است از این دستورات انفرادی در جامعه نتایج معکوسی بخشیده و وسایل سرایت و انتشار بعضی امراض فراهم شود شارع مقدس اشتراک در شانه، دستمال، لنگ و مسواک را منع فرموده است شاعری این مضامین را در يك بیت منظوم ساخته:

ثلاثة لیس لها اشتراک
المشط والمندیل والمسواک

یعنی در سه چیز نمیتوان اشتراک نمود: اول شانه، دوم لنگ یا قتیفه یا دستمال - سوم مسواک .

واضح است میکروبهاست که مولد امراض دهان، لثه و دندانها میشوند در موقع مسواک کردن بمسواک چسبیده و اگر در این حالت کسی آنرا استعمال کند محققاً میکروبهای مزبور بدندان و کام آن شخص انتقال داده خواهد شد. و بهمینطور شانه جذب کننده کثافات و میکروبهای موی سر است. چنانچه اگر میان دندانهای شانه را پس از استعمال آن بدقت ملاحظه کنیم می بینیم که مملو از چرک و کثافات است. بدیهی است در این صورت اگر کسی آنرا بسرزند میکروب های وسط دندانها محققاً

بموی سرش منتقل خواهد شد و اگر صاحب شانه دارای امراض جلدی در قسمت سر یا موی آن باشد بدیهی است میکرب آن امراض بتوسط شانه از سر او بسر دیگری که همان شانه را استعمال میکند نقل میگردد و چون از ظاهر نمیتوان امراض جلدی را تشخیص داد لهذا پیشوایان دین مبین اسلام برای حفظ تندرستی اشتراك در شانه را اکیداً ممنوع داشته اند و همین منع و نهی را در خصوص اشتراك در کلاه و عمامه و لنك و قطیغه و حوله و غیره نموده اند و علت آنست که چون دیده میشود افراد يك فامیل عموماً يك حوله یا يك دستمال را برای پاک کردن دست و صورت استعمال میکنند اگر بکنفر از آنها مبتلا بچشم درد باشد محققاً سایر افراد نیز بر اثر استعمال همان حوله نیکه بچشم رمد ناك اول تصادف کرده مبتلا بمرض درد چشم خواهند گردید همچنین اگر طفلی در خانواده مبتلا بمرض کچلی بوده باشد سایر اطفال نیز مبتلا بکچلی خواهند شد برای اینکه در کلاه یا در بالش او اشتراك نموده اند.

فی الوسائل : عن ابي عبد الله (ع) قال كانت لامير المؤمنين (ع) خرقه

يمسح بها اذا توجها للصلاة ثم يعلقها على وتد ولا يمسح به غيره يعني حضرت صادق (ع) فرمود علی (ع) بعد از وضو با دستمال خود را خشك میکرد پس از آن آنرا میآویخت و کسی هم بآن دست نمیزد.

بعضی اشخاص در حین ملاقات رفیق خود بر حسب عادت برای دیدن پارچه لباس او با دستهای آلوده شروع بمس و مالش آن مینمایند این عادت بر خلاف بهداشت بوده سبب سرایت و انتشار بیماریها در جامعه میگردد از این جهت شارع مقدس اسلام مس لباس را نهی نموده و فرموده که مورد مسؤلیت خدا خواهد بود.

قال النبی (ص) (۱) الا لا تحقرن شیئاً و ان صغر فی اعینکم فانه لاصغیر بصغیر مع الاصرار ولا کبیر بکبیر مع الاستغفار الا وان الله سئاکم عن اعمالکم حتی عن مس احدکم ثوب اخیه بین اصبعیه یعنی نبی اکرم (ص) میفرماید حقیر نشمارید البته چیزی را اگر چه کوچک باشد در چشم های شما نمیباشد صغیر کوچک با اصرار نمیباشد کبیر بزرگ با استغفار آگاه باشید که خدا سؤال میکند از عمل های شما حتی از مس نمودن لباس برادرت

(۱) (صفحه ۲۹۲ باب ۷۰ و سائل)

را بین انگشتان مجدداً فرماید:

قال رسول الله (ص) لا یصح احدکم بثوب من لم یكبه یعنی رسول اکرم (ص) میفرماید مسح نکنید لباس کسی را که نبوشیده است. (۱)

لا یمسه الا المطهر ون: یعنی مس ننماید آنرا (قرآن) مگر پاکان

در اثر مس نمودن آیات قرآنی با دست آلوده پلیدها میکربهای بیماری بسایرین (در صورت مس نمودن آیات) انتقال یافته و ممکنست سبب سرایت گردد. از لحاظ پاکیزگی و جلوگیری از سرایت از طریق فوق، شستشوی يك قسمت و یا تمام بدن بر مس کننده لازم است.

عدم نظافت اشخاص یکی از راههای مستقیم انتشار و سرایت بیماریهای عفونی مانند مطبقة و شبه مطبقة، وبا، تیفوس، تب راجعه، جذام و غیره در جامعه محسوب میشود. نظر باینکه توده عوام در آن موقع قابلیت و ظرفیت فهم نکات مهمه علمی و فلسفی را نداشته است مثلاً ممکن نمیشد که بیان کنند علت ایجاد هر مرض حیوانات صغار ذره بینی است موسوم بمیکرب و میکرب از کدام راه و چگونه در بدن وارد شده نشو و نما و تولید مثل میکند اینست که شارع مقدس اسلام مردم را بطور وجوب و ادار باجتناب از نجاسات نموده و در پرتو قوانین واجبه دیگر که فلسفه و حکمت آن پوشیده بوده بطور وجوب تندرستی و صحت مردم را حفظ کرده است. مثلاً یکی از ارکان و آداب برگزیده اسلام نماز است و در این هنگام هر مسلمان پرهیز کارمایل است نمازش در درگاه باری تعالی مقبول افتد انجام این کار مشروط بنظافت بدن و لباس و مکان از پلیدیها گردیده و چون اوقات نماز مختلف است بنا بر این مسلمانیکه میخواهد نماز بگذارد ناگزیر است بدن و لباس خود را همیشه پاکیزه نگاهدارد.

استحمام

از برای استحمام از جانب پیشوایان اسلام دستوراتی است که جنبه اجتماعی

(۱) (تطبیقات کریمی صفحه ۴۷)

آنها کاملاً در نظر گرفته شده مثلاً یکی از شرایط دخول در حمام مستور بودن عورت است .

عن النبی (ص) فی حدیث المناهی قال رسول الله (ص) لا یدخل احدکم الحمام الا بمئزر (۱) یعنی از رسول اکرم (ص) در ضمن شماره منہیات مرویست که فرموده بچکس درون حمام نرود مگر با لنگ و پوشش عورت .

از لحاظ بهداشت فردی استحمام دو فایده مهم دارد : یکی نظافت بدن و دیگری زیاد شدن جریان خون . وقتی جریان خون در یکی از اعضای بدن زیاد شد آن عضو تقویت شده نمو میکند و این خود در انجام وظیفه تأییدش مینماید . بهمین جهت است که شارع مقدس اسلام استحمام را در هر دو روز یکدفعه دستور داده .

حضرت امام موسی (ع) فرماید : الحمام یوم و یوم لا یکثر اللحم و ادمانه کل یوم ینذهب شحم الکلیتین (۲) یعنی حمام یکروز در میان گوشت بدن را زیاد میکند و هر روز رفتن بیه کرده را میکدازد و بدن را لاغر میکند .

نظر باینکه استحمام هر روز باعث ضعف و لاغری میشود و این لاغری خود یکی از علل مستعد کننده ابتلای بیمارها است حضرت رضا (ع) فرماید :

عن ابی الحسن الرضا (ع) فقال الزم الحمام غباً فانه یعود الیک لحکم وایاک ان تدمنه فان ادمانه یورث السل یعنی بکروز در میان حمام برو که گوشت بدنت را میرویاند و زنهاری که هر روز بحمام نروی که باعث مرض سل میشود .

یکی دیگر از فواید استحمام نظافت پوست بدن است زیرا امروزه دانشمندان ثابت کرده اند که شخص سالم در حال طبیعی مقداری میکرب زنده بی زیان دارد که برای او موجب آزار نمیباشد اما اگر بسبب این میکرب ها ولو برای زمانی اندک بر بدن چیره شوند هیولای مرض در بدن ظاهر میشود مثلاً ثابت گردیده که در سطح پوست که پناهگاه میکربها است بسبب رعایت اصول نظافت و بهداشت تعداد

(۱) (صفحه ۶۶ و سائل)

(۲) (صفحه ۷۰ و سائل)

(۳) (ترجمه حلیه صفحه ۶۷)